

доц. д-р МАРИЯ КИЧЕВА,

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ”, Благоевград

**АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО И ДЕФИНИРАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ ПРИ
ПОДГОТОВКАТА И РЕАЛИЗАЦИЯТА НА СТУДЕНТИТЕ ПО ТУРИЗЪМ**

**ANALYSIS OF CONDITION AND DEFINING OF PROBLEMS IN TRAINING AND
EMPLOYMENT REALIZATION OF STUDENTS OF TOURISM**

Associate Prof. Dr. MARIA KICHEVA

SOUTH WEST UNIVERSITY “NEOFIT RILSKI”, Blagoevgrad

Abstract: Each country, participating in the tourism exchange, works intensively on the organization and modernization of the material basis, as well as on the training and continuous improvement of human resources in the sphere of tourism. New ideas and requirements concerning servicing of tourists are being adopted and quickly applied by tourism companies all over the world, and each innovation, each improvement of tourism activities is being implemented and approved by the tourism personnel. Their readiness to apprehend what is seen as new, as well as to create it by themselves, is regarded as their inherent quality and ability. Everyone employed in the field of tourism should have a respective professional qualification and a certain, obligatory cultural level of politeness in order to comply with the requirements of the modern tourism market.

Key words: tourism; professional qualification; training; tourism staff

Въведение

Процесите на глобализация в икономиката, които съпътстват развитието на съвременното общество засягат и туристическата индустрия, главно в разработването и приемането на световни стандарти, регламентиращи туристическата дейност във всички нейни аспекти.

Индивидуалните туристически вкусове преодоляват държавните граници и формират единно териториално туристическо пространство на Земята. Международният туристически отрасъл е носител на интелектуалната и индустриалната собственост, на иновационните процеси в същността на които е знанието.

Знанието в туризма е качеството на туристическия продукт, условие и критерий за развитието и успехите на туристическите фирми. Знанието е признак на професионализма и културата при производството и предлагането на туристическия продукт и влияе върху държавната политика за

стимулиране развитието на образованието в този отрасъл.

Всяка страна участва в туристическия обмен работи интензивно по организацията и модернизацията на материалната база, подготовката и непрекъснатото усъвършенстване на кадрите в системата на туризма.

Анализ и обсъждане:

През последните 20 години се забелязва феноменалното нарастване броя на заетите в туризма в световен мащаб. Туризмът, като най-голяма световна индустрия е същевременно и най-голям генератор на работни места. Очаква се към 2010 година броят на заетите в туризма да достигне 328 милиона човека.

Новите идеи и изисквания към туристическото обслужване се възприемат и утвърждават бързо от туристическите фирми в света, а всяко нововъведение, всяко усъвършенстване на туристическата дейност се прилага и утвърждава от туристическите кадри. Подготвеността им да възприемат

новото и сами те да го създават е неотменно тяхно качество и способност. Всеки работещ в системата на Туризма трябва да притежава съответната професионална подготовка и задължително културно равнище, за да е в състояние да отговори на изискванията на съвременния туристически пазар.

Ролята на кадрите за гарантиране на високо качество на туристическия продукт е изключително важна, решаваща и определяща за настоящето и бъдещото развитие на туризма в България. На всички е ясно, че без необходимите професионално подготвени кадри конкурентен туризъм не може да се развива където, когато и от когото и да е.

Членството на България в ЕС доведе до:

- отваряне на пазара на труда към Европа и света и миграция на работната сила – подготвени специалисти и професионалисти в туристическия отрасъл;

- ускоряване процесите на интеграция в областта на образованието, в т.ч. в сферата на туризма;

- изравняване на изискванията и стандартите в туристическите дейности у нас с тези в европейските страни;

- измененията в общата и нормативна уредба в туризма.

Целта на доклада е чрез анализ и оценка на общото състояние на кадровото осигуряване на българския туризъм да се разкрият заплахите и възможностите за гарантиране в бъдеще на системна и адекватна на потребностите и на съвременните изисквания подготовка.

Процесите на кадровото осигуряване в съвременния етап от развитието на туризма протичат като следствие и в зависимост от няколко групи фактори и тенденции. Тези фактори имат както световни, така и национални, регионални и местни особености, които могат да бъдат систематизирани по следния начин:

- глобализация на процесите в съвременния свят;

- разширяване на дела на туризма в световната икономика –увеличава се броя на туристическите пътувания и приходите от тях, увеличава се капацитета на легловата база;

- наблюдават се високи темпове на растеж за сектора на услугите в световен мащаб, където процентът на заетите е най-висок;

- настъпват качествени и структурни изменения в туристическото потребление;

- конкуренцията става все по-силна на международния туристически пазар, а на преден план излизат качеството и цената на туристическия продукт.

Тези фактори и тенденции се отнасят и за България, която се стреми да се утвърди на туристическия пазар. Специфичните особености, които са характерни за страната ни трябва да се вземат под внимание при разработването на национални програми и проекти за устойчиво развитие на туризма и в частност – за кадровото му осигуряване и гарантиране на високо качество. Приносът на туризма в българската икономика нараства с високи темпове. Прогнозите на World Travel and Tourism Council (WTTC) сочат, че през 2013 година българският туризъм ще формира около 15% от БВП и ще осигури в сектора на туризма около 570 000 работни места.

Оценка на състоянието и дефиниране на някои от проблемите на кадровото осигуряване на туризма у нас.

Силните страни, които могат да бъдат посочени се отнасят главно до добре изградената и функционираща мрежа от учебни заведения за обучение по различните туристически дейности

- съществуваща добре изградена и функционираща система за обучение и повишаване квалификацията на кадрите за основните и допълнителните дейности. Подготовката за различните професии свързани с производството и предлагането на туристическите услуги

се извършва в повече от 50 средни училища с общ, смесен или специален профил – професионални гимназии по туризъм. Държавни и частни колежи подготвят специалисти за хотелиерството, ресторантьорството и туристическото обслужване. Университети, обучаващи студенти в бакалавърска и магистърска степен, специалност „Туризъм“ подготвят мениджъри за различни позиции в структурата на туристическите фирми. Наред с традиционните специалисти в хотелиерството, ресторантьорството и организирането на туризма, се явява необходимост от подготвяне на специалисти за планински водачи, ски инструктори, сомелиери, аниматори, мениджъри в хазартния бизнес и др. Съществуващите у нас образователни институции подготвящи съответни специалисти за туризма са достатъчни и са в състояние да подготвят необходимите кадри. В последно време се наблюдава засилено търсене на специализирано обучение не само в традиционните форми, но и в алтернативни – различни видове курсове организирани от професионални центрове и школи, фирмено за обучение и пр.

Наред с положителните страни в системата за подготовка на специалисти за туризма, съществуват и редица слабости в процеса на осигуряване на кадри. Те са свързани предимно с:

- възможностите за успешна професионална реализация на завършилите според образователния ценз и мотивацията им за започване на работа в българските туристически фирми. Проблемите на обучението засягат и държавното регламентиране и управление на образованието по туризъм;

- отсъствие на координация между работодатели, Агенция по туризъм, МОН и съответните висши училища за потребността от кадри и по какви професии трябва да бъдат подготвени за практиката;

- липсата на общовалидни регламенти и условия за реална конкуренция между легитимни и нелегитимни държав-

ни, частни, български и чуждестранни учебни заведения;

- участието на държавата в процеса на субсидиране на образованието е незначително;

- неадекватно и пасивно участие на частния бизнес за решаване на проблемите по финансирането на специализираното обучение;

- изоставане на материалното осигуряване на процеса на обучение на студентите в сравнение с това в развитите в туристическо отношение страни;

- не достатъчно добре уредения въпросът по организацията и провеждането на практическото обучение на студентите, поради което на този етап завършилите студенти имат слаба практическа подготовка. В учебните планове се наблюдава превес на теоретическата над практическата подготовка на студентите;

- силно изразена сезонна заетост на кадрите;

- ниско заплащане на професионално подготвените кадри.

Преодоляването на тези и още редица слабости, както и добрите традиции и възможности за кадрово осигуряване може да гарантират производството на качествен туристически продукт и високо ниво на обслужване.

Наред със силните и слаби страни съществуват определени заплахи и възможности за подготовката и успешната реализацията на студентите в практиката.

Някои от заплахите могат да бъдат:

- невъзможността да се осигурят съответните професионално подготвени кадри по професии в областта на туризма, за задоволяване изискванията на практиката;

- липсата на системен подход и специално отношение на новите собственици и мениджъри в туризма към проблемите на кадровото осигуряване в техните обекти;

- отсъствие на обратна връзка за реализацията на студентите и пропуските в обучението им;

- появата на нови професии в туризма и ненавременната реакция от страна на обучителните институции да реагират своевременно и адекватно.

Тези и още редица заплахи съпътстват подготовката и реализацията на кадрите в туризма, чието отстраняване е необходимо.

Възможностите, които съществуват за кадровото осигуряване на туризма са в няколко аспекта:

- Да се засили и активизира участието и намесата на държавата чрез:

- усъвършенстване на нормативната уредба и регламентиране на стандартите и условията на обучение, квалификация и професионална реализация на туристическите кадри

- планиране потребността от кадри и ресурсното им осигуряване

- Засилване участието на частния бизнес в процесите на обучение и придобиване квалификацията на кадрите посредством:

- създаване дългосрочни договорни отношения за стажове и практики

- предоставяне стипендии на отлични студенти и гарантиране на тяхната професионална реализация;

- стажовете в туризма да бъдат обвързани с трудови договори с оглед натрупване на трудов стаж;

- гъвкавост на обучението по туризъм (дуална система на обучение; модулно обучение и пр.).

- Подобряване съдържанието на обучението по туризъм относно:

- по-ефективно съотношение между теоретичната и практическата подготовка на студентите;

- постигане на по-висока степен на интердисциплинареност на обучението по туризъм;

- създаване на по-добри условия на преход между различните степени на образование в туризма.

Изводи и обобщения:

От направения анализ може да се обобщи следното: В България съществуват добри традиции и възможности за кадриво осигуряване на туризма. На съществуващите проблеми и заплахи трябва да се обърне специално внимание при формирането и реализацията на туристическата политика на различните стопански субекти – от държавата – до отделните стопански и нестопански организации занимаващи се с туристическа дейност.

Туризмът като отрасъл на националното стопанство е много динамичен по развитие и новаторски по характер, което от своя страна налага необходимостта от непрекъснато усъвършенстващи се в образователно отношение изпълнители. Наред с професионалната подготовка на дневен ред стои още един не по-малко важен въпрос свързан с необходимостта от високо ниво на обща образованост и култура на кадрите в туризма.

Идеи за подобряване подготовката на кадрите в туризма

Главна роля за утвърждаването на имиджа и конкурентната позиция на дадена страна, дестинация на международния и вътрешен туристически пазар играе човешкият фактор в качеството му на жив труд, който участва непосредствено и със значим принос в цялостния процес на създаване, реализация и потребление на туристическия продукт. Качествената подготовка на кадрите в туризма е основен компонент от системата за осигуряване качеството на туризма, респективно на туристическия продукт.

Възможностите за подобряване на подготовката на кадри за туризма може да се осъществяват в няколко направления:

1. Засилена и активна намесата на държавата, чрез оторизираните й институции за решаване проблемите на кадровото осигуряване в туризма като:

- се усъвършенства нормативната уредба, регламентират се стандартите и условията за обучение, квалификацията и професионалната реализация на туристическите кадри;

- се разработи стратегия за управление на процесите по ефективното кадрово осигуряване на туристическия отрасъл;

- планира потребността от кадри и ресурсно осигуряване

2. Активизиране участието на частния бизнес в процесите на обучение и подготовка на кадрите чрез:

- предоставяне стипендии за отличниците и гарантиране на тухната професионална реализация;

- предоставяне на необходимата материална база за практическо обучение в реални условия;

- финансиране на институции, подготвящи професионалисти на различна образователна степен за нуждите на туризма.

3. Подобряване съдържанието на обучението по туризъм относно:

- по-ефективно съотношение между теоретичната и практическа подготовка;

- постигане на по-висока степен на интердисциплинарност;

- създаване на по-добри условия за преход между различните квалификационни степени.

Заклучение

Никога до сега необходимостта от добре обучени мениджъри в сферата на туризма, хотелиерството и ресторантьорството, пътническия транспорт, маркетинга, финансите и туристическите операции и подготовката и развитието на кадрите не е била толкова голяма. Наложително е изграждане на логична система на дейностите в различните по вид и характер учебни заведения, с цел подготовка на кадри, отговарящи на съвременните изисквания на туризма в света.

Инвестициите в образованието на бъдещите специалисти в областта на туризма е инвестиция в неговия просперитет

Литература:

Атанасова, М., Подбор и обучение на персонала, С., Тракия-М, 1997

Владимирова, К., Управление на човешките ресурси, НБУ, С., 2006

Ташева, С., Д. Павлов, Технология на обучението при професионалната подготовка, С., НИО, 2004

Ташева, С., Д. Павлов, Качество на професионалното образование, С., НИО, 2003